

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE
ZNANOSTI

Ak. god. 2016./2017.

Katarina Beštak

**POTICANJE ČITANJA IZVANNASTAVNIM
AKTIVNOSTIMA U OSNOVNOŠKOLSKIM KNJIŽNICAMA
ŽUPANIJE GRAD ZAGREB**

Završni rad

Mentorica: dr. sc. Jadranka Lasić-Lazić

Zagreb, 2017.

Sadržaj

Uvod	1
1. Čitanje i razvoj čitanja.....	2
1.1. Pojam pismenosti	2
1.2. Čitalačka pismenost.....	3
1.3. Poticanje čitanja kod djece	4
2. Školska knjižnica.....	5
2.1. Plan i program rada školske knjižnice.....	6
2.2. Uloga školske knjižnice u razvoju pismenosti i čitanja.....	7
2.3. Izvannastavne aktivnosti u knjižnici	8
3. Vrednovanje rada školskih knjižnica.....	10
3.1. Mjerenje učinkovitosti rada knjižnice	11
3.2. Učinkovitost rada školskog knjižničara.....	12
4. Istraživanje izvannastavnih aktivnosti poticanja čitanja na mrežnim stranicama osnovnoškolskih knjižnica županije Grad Zagreb.....	13
4.1. Cilj istraživanja.....	13
4.1.1. Istraživačka pitanja	13
4.2. Metodologija istraživanja	13
4.3. Rezultati istraživanja i rasprava.....	14
4.3.1. Rezultati u postocima	24
4.3.2. Strategije koje se koriste u poticanju čitanja.....	26
4.3.3. Dob za koju su namijenjene knjižnične aktivnosti poticanja čitanja	27
Zaključak	29
Literatura	31
Prilog 1: Popis mrežnih stranica osnovnoškolskih knjižnica	32
Sažetak	35

Uvod

U današnje vrijeme često možemo čuti kako mladi, posebno djeca, sve više vremena provode na internetu. Popularne aktivnosti za djecu i mlade su igranje računalnih igara te sudjelovanje na brojnim društvenim mrežama, dok čitanje postaje sve više zanemareno. Veliku ulogu u poticanju čitanja kod djece i mladih imaju učitelji, roditelji i naravno knjižničari. Također, kod djece i mladih treba osvijestiti potrebu za čitanjem i ukazati im na važnost i prednosti čitanja. Budući da su osnovnoškolske knjižnice one knjižnice kroz koje svi jednom moraju proći te čiji su svi jednom bili članovi, one imaju posebnu važnost u poticanju čitanja i stvaranju čitalačkih navika.

Jedan od načina poticanja čitanja je organiziranje izvannastavnih aktivnosti u osnovnoškolskim knjižnicama. Rad s učenicima kroz izvannastavne aktivnosti ima svoje prednosti u tome što je prije svega kontinuiran tokom cijele godine i što učenicima daje osjećaj slobode, mogućnost dubljeg ulaska u određenu temu te biranje područja koje ih zanima. Također omogućuje im daljnji napredak u obrazovanju te razvijanje talenata. Budući da je jedna od temeljnih zadaća knjižnica poticanje čitanja, izvannastavnim aktivnostima se mogu posebno posvetiti toj zadaći.

U ovom radu ću govoriti o važnosti poticanja čitanja kod djece i mladih te uloji osnovnoškolskih knjižnica u tom procesu. Rad je podijeljen u dva dijela, teorijski i istraživački. U teorijskom dijelu na temelju analize literature, objašnjava se važnost čitanja, njegova poticanja i uloga osnovnoškolskih knjižnica. Istraživački dio daje uvid u neke izvannastavne aktivnosti poticanja čitanja u osnovnoškolskim knjižnicama županije Grad Zagreb o kojima informacije postoje na mrežnim stranicama knjižnica. Očekuje se da će provedeno istraživanje dati uvid u izvannastavne aktivnosti osnovnoškolskih knjižnica.

1. Čitanje i razvoj čitanja

Budući da postoje mnoge definicija čitanja, izdvojiti ću definiciju navedenu u enciklopediji *Leksikografski zavod Miroslava Krleže* u kojoj stoji da je čitanje „proces usvajanja kakva teksta na temelju prethodnog poznavanja barem njegova jezika i pisma, ako već ne i vrsne, stilske, autorske, povijesne i kulturne pripadnosti. Upošljava čitateljsku sposobnost uočavanja, prepoznavanja, povezivanja i tumačenja znakova radi završnog shvaćanja sadržaja, poruke, ideje, značenja ili smisla, za koje se obično drži da ih tekst prenosi“.¹ Razvoj čitanja podrazumijeva stjecanje čitalačkih vještina koje uključuju razumijevanje pisma i napisanog.

Čitanje je aktivnost koja je potrebna u svim sferama čovjekova života, pomaže u strukturiranju misli, izgradnji identiteta mladih osoba te usmjeravanja ka kvalitetnijem obrazovanju. Temelj je svih pismenosti pa možemo zaključiti da je bez vještine čitanja funkcioniranje u svim sferama života u današnje vrijeme nemoguće. Čitanje utječe na razvoj pojedinca i to od najranije pa sve do najstarije životne dobi. Svojevrsno omogućuje i pruža čovjeku osjećaj sreće, razvija motivaciju te pomaže u stjecanju vještina potrebnih za školske aktivnosti i cjeloživotno obrazovanje. Pomaže u razvijanju jezika i bogaćenju vokabulara te nam čitanjem sve informacije postaju dostupne.

1.1. Pojam pismenosti

Pismenost se definira kao “vještina prepoznavanja, razumijevanja, interpretiranja, stvaranja, prenošenja, vrednovanja i korištenja tiskanih i pisanih materijala u različitim kontekstima. Ona podrazumijeva kontinuirano učenje koje osobama omogućava postizanje njihovih ciljeva, razvijanje znanja i potencijala te ravnopravno sudjelovanje u lokalnoj zajednici i širem društvu”.² Navedena definicija pismenosti koju je donio UNESCO ukazuje kako je pismenost alat koji vodi uspjehu te se odlikuje načinima kojima pojedinac usvaja i prenosi informacije zajednice. Kako bi pojedinac imao mogućnost ostvariti željene ciljeve u današnjem društvu svakako mu je potrebno obrazovanje do kojeg dolazi stvaranjem navika, stavova i interesa o čitanju. Knjižnice kao i škole imaju veliku ulogu u opismenjavanju korisnika te svakako pomažu da se osobu pouči „pismenosti, komunikaciji, računu,

¹ Leksikografski zavod Miroslava Krleže: Čitanje. URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=134298> (13.07.2017.)

² The plurality of literacy and its implications for policies and programmes : position paper. Paris : UNESCO, 2004. Str. 13.

znanstvenim i tehnološkim principima, kritičkom promatranju, razumnom raspravljanju, razumijevanju svijeta u kojem živi“.³

Također, u današnje vrijeme velika se važnost pridaje informacijskoj pismenosti jer upravo takva pismenost omogućuje ljudima pristup informacijama i to putem različitih medija. Informacijska pismenost uključuje prije svega „sposobnost za prepoznavanje potrebne informacije za rješavanje i razvijanje ideja, postavljanje ključnih pitanja, korištenje različitih informacija, lociranje relevantnih i odgovornih informacija (...) te oblikovanje i objavljivanje u tekstualnim i multimedijским formatima“.⁴ Američko udruženje knjižničara 1989. godine donijelo je definiciju kojom je definiralo informacijski pismenu osobu kao onu osobu koja zna kako učiti jer zna kako je znanje organizirano, kako pronaći informacije i kako ih koristiti na svima razumljiv način.

Dakle pismenost je temelj za daljnji intelektualni napredak osobe. Omogućuje pristup informacijama, znanjima, vještinama te razvoju talenata. Pismenost kao takva svakako dolazi uz čitanje i mogućnost čitanja.

1.2. Čitalačka pismenost

Čitalačka pismenost temeljna je i polazišna pismenost za sve druge pismenosti potrebne u učenju na svim razinama obrazovanja te se posebno ističe među svim stečenim školskim znanjima kao znanje ključno za uspjeh kako u školi tako i u životu.

Kako bi se što više skrenula pozornost na važnost čitanja i pismenosti još od najranije dobi, na međunarodnoj razini provode se istraživanja čitalačke pismenosti. Među poznatijim istraživanjima nalaze se PISA (Programme for International Student Assessment) i PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) istraživanja.⁵

Oba navedena istraživanja provode se u državama diljem svijeta. PIRLS istraživanjima se ispituje razina pismenosti učenika nakon četvrtog razreda osnovne škole, a PISA

³ Lovrinčević, J.; Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Banek Zorica, M. Znanjem do znanja : prilog metodici rada školskog knjižničara. Zagreb : Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2005. Str. 7.

⁴ Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Lovrinčević, J. Školska knjižnica - korak dalje. Zagreb : Filozofski fakultet, Odsjek za informacijske znanosti, Zavod za informacijske studije : Altagama, 2004. Str. 97.

⁵ Radičević, V.; Biglbauer, S. Poticanje čitalačke pismenosti kao dio knjižnično-informacijskog obrazovanja. // 23. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske : zbornik radova / urednik Miroslav Mićanović. Osijek : Agencija za odgoj i obrazovanje, 2011. Str. 33.

istraživanjima pismenost petnaestogodišnjaka. Hrvatska je uključena samo u PISA istraživanja.

OECD (Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj), organizator PISA istraživanja, navodi definiciju čitalačke pismenosti u kojoj tvrdi da je čitalačka pismenost prije svega „razumijevanje, korištenje, promišljanje i angažman u pisanim tekstovima radi postizanja osobnih ciljeva, razvoja vlastita znanja i potencijala te aktivnog sudjelovanja u društvu.“⁶

U PISA istraživanjima postavljaju se zadaci različite težine prema kojima se određuje razina pismenosti pojedinca. Ukupno se navodi šest razina pismenosti od najjednostavnijih do najsloženijih vještina. Govoreći o razinama pismenosti, valja spomenuti razočaravajuće rezultate hrvatskih učenika. U globalu hrvatski učenici zadovoljavaju drugu razinu pismenosti što je ispod prosjeka svih zemalja obuhvaćenih u ovom istraživanju.

Pitanje čitanja i pismenosti je općenito prepoznato u društvu. Jasno je da opismenjavanje treba početi od najranije dobi, kako bi uspjeh bio skladan pa su djeca glavna ciljna skupina. Naravno, ostale dobne skupine ne trebaju biti zanemarene, ali činjenica je da je opismenjavanje i poticanje čitanja najvažnije kod djece. Navedeno upućuje kako je iznimno bitno naglašavati važnost poticanja čitanja kod djece i učenika osnovne škole. U osnovnoj školi djeca su u najboljoj dobi za početak učenja pisanja i čitanja, odnosno znanja potrebnih za cijeli život. Rezultati PISA istraživanja naglašavaju važnost slobodnog čitanja te čitanja kao takvog jer se kod djece upravo čitanje odražava na daljnji školski uspjeh i napredak.

1.3. Poticanje čitanja kod djece

Budući da je čitanje vještina koja se razvija od malena, prvi učitelji su svakako roditelji. Zato je važno od rane dobi poticati dijete na igranje s knjigama, čitanje, prepričavanje, osmišljavanje priča ili pjesmica jer su to važni elementi koje dijete razvija kako bi stvorilo odnos prema čitanju. Čitalačke vještine mogu se razviti bolje i brže ako djetetu njegovo svakodnevno okruženje nudi motivaciju za čitanje kroz slikovnice ili razne igre, a poželjno bi bilo da se čitanje prikaže što zabavnije. Razvijanjem motivacije i volje za

⁶ PISA Croatia Hrvatska : čitalačka pismenost : Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje i obrazovanje – PISA, 2016. URL: <http://pisa.hr/%C5%A1to-je-pisa/%C4%8Ditala%C4%8Dka-pismenost/> (03.08.2017.)

čitanjem, razvijamo nužnu vještinu za sve školske aktivnosti, jer čitanjem nam sve informacije postaju dostupne.

Čitanje je prva stvar koja se uči u školama, osnova je za učenje i daljnji napredak u obrazovanju. Bez vještine čitanja učenje ne bi bilo izvedivo. Kako je djetinjstvo period u kojem se stvaraju brojni stavovi i navike, tako i navika čitanja, upravo je zbog toga u tom periodu potrebno ukazati djetetu da je čitanje nešto što treba biti svakodnevna navika, potreba, ali isto tako i sposobnost koja nam pruža užitek.

Autorica Zovko⁷ u svome radu „*Važnost čitanja*“ navodi neke od osobina djece koja čitaju. Upravo te osobine ukazuju na cjelokupnu važnost čitanja od najranije dobi. Naglašava da djeca koja puno i redovito čitaju dobivaju više poticaja za pismeno i govorno izražavanje te bogate rječnik, upoznaju forme pisanog izražavanja i razvijaju senzibilitet za ljepotu jezika. Čitanje im pomaže da sami izgrade sustave vrijednosti za prepoznavanje kvalitetne literature koja ih zanima, da oblikuju nova znanja i vještine. Također, razvijaju koncentraciju, pažnju, pamćenje, mišljenje, logičko zaključivanje i sposobnost kritičkog mišljenja i zaključivanja. Čitanjem razvijaju maštu i kreativnost te izgrađuju svoj emocionalni svijet.

U djetinjstvu se razvijaju temelji djetetove osobnosti i karakteristike koje utječu na daljnji razvoj. Gotovo je nemoguće nadoknaditi ono što je propušteno u ranoj dobi. To je jedan od glavnih razloga za poticanje čitanja kod djece od najranije dobi i dalje.

2.Školska knjižnica

„Školska knjižnica je organizirana zbirka knjižne i neknjižne građe koja kroz djelatnost knjižničnog osoblja nabavlja, obrađuje, čuva i daje na upotrebu građu radi zadovoljavanja obrazovnih, kulturnih, informacijskih i stručnih potreba korisnika i permanentnog obrazovanja.“⁸

Navedena definicija školske knjižnice proizlazi iz *Standarda za školske knjižnice* prema kojem posluju školske knjižnice u Hrvatskoj. Također, prema danoj definiciji jasno je da školska knjižnica ima veliku ulogu u obrazovanju zbog svoje pristupačnosti svim učenicima i

⁷ Zovko, M. *Važnost čitanja*. // 23. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske : zbornik radova / urednik Miroslav Mićanović. Osijek : Agencija za odgoj i obrazovanje, 2011. Str. 30-31.

⁸ Standard za školske knjižnice (NN 034/2000).

djelatnicima škole. Danas svaka škola mora imati školsku knjižnicu⁹ te je kao takva, školska knjižnica sastavni dio odgojno-obrazovnog procesa.

Školska knjižnica u svome sastavu mora imati knjižnični odbor¹⁰ kojeg čine knjižničar i dva člana učiteljskog vijeća koje imenuje ravnatelj. Knjižnični odbor odlučuje i prati rad knjižnice, iznosi prijedloge učiteljskom vijeću i ravnatelju za daljnje aktivnosti u knjižnici. Nadalje, stvara prijedloge za nabavu nove knjižnične građe i opreme te odlučuje o izdavanju članskih iskaznica. Kako bi mogla ispravno i kvalitetno funkcionirati i obavljati svoje zadaće, svaka školska knjižnica mora imati plan i program daljnjeg rada.

2.1. Plan i program rada školske knjižnice

Budući da školska knjižnica sudjeluje u obrazovanju učenika i to u velikoj mjeri, mora razraditi program rada kako bi on bio integriran u kurikulum te kao takav pridonio kvaliteti obrazovanja. Plan rada sačinjava sam školski knjižničar uz dobru informiranost o potrebama učenika i djelatnika škole. Program školske knjižnice mora uključivati „izradu godišnjeg plana i programa školske knjižnice, pisanje izvješća, usklađivanje s planovima i programima škole, pripremanje za odgojno-obrazovnu djelatnost i izvannastavne aktivnosti te mjesečno, tjedno i dnevno programiranje odgojno-obrazovnog i drugog rada.“¹¹ Također uključuje principe učenja¹² i poučavanja u školskoj knjižnici gdje svakako spada oblikovanje i poticanje suradničkog planiranja kako bi se bolje razvijalo kreativno poučavanje svih učenika koji imaju različite sposobnosti i potrebe u učenju. Nadalje, promoviranje učeničkih postignuća te naglašavanje slobodnog pristupa informacijama i znanju. Svaki program rada školske knjižnice mora imati primjenu u školi u sklopu koje se knjižnica nalazi. Dobar program rada će pokazati suradništvo knjižnice i nastave, pomoći nastavniku u pripremi za rad te povezati redovne nastavne programe s izvannastavnim i drugim aktivnostima. Kvalitetan plan i program sadrži mnoštvo različitih aktivnosti koje knjižnica obuhvaća kroz svoje resurse.

Temelj za izradu knjižničnog kurikulumu provodi se, kao i u nastavi, kroz četiri ključna pitanja:

⁹Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Lovrinčević, J. Školska knjižnica - korak dalje. Zagreb : Filozofski fakultet, Odsjek za informacijske znanosti, Zavod za informacijske studije : Altagama, 2004. Str. 24.

¹⁰ Isto, str. 34.

¹¹ Lovrinčević, J.; Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Banek Zorica, M. Znanjem do znanja : prilog metodici rada školskog knjižničara. Zagreb : Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2005. Str. 94.

¹² Kovačević, D.; Lovrinčević, J. Mjerila kvalitete rada u hrvatskom školskom knjižničarstvu. Osijek : Odjel za kulturologiju Sveučilišta J. J. Strossmayera, 2014. Str. 66.

- „1. Koje kompetencije razvijati kod učenika?
2. Kako, kada i gdje ih razvijati?
3. Kako vrednovati učinke rada?
4. Kako raditi kvalitetnije i kompetentnije?“¹³

Navedena pitanja, koja su polazište u planiranju rada školske knjižnice tokom godine, ukazuju na što se sve knjižničari trebaju usmjeriti ako žele kvalitetno provesti aktivnosti. Vidimo da je u prvome planu razvoj učeničkih sposobnosti gdje svakako spadaju čitalačke vještine te poticanje čitanja. Sljedeće pitanje se odnosi na način razvoja sposobnosti, odnosno na vrste aktivnosti koje knjižnica provodi kako bi se prilagodila učenicima. Vrednovanje „učinka rada“ svakako obuhvaća rezultate provedenih aktivnosti, odnosno ispunjavanje zadanih ciljeva. Nadalje, zadovoljstvo učenika, nastavnika i roditelja te proučavanje koliko je knjižnica dobra i čemu pridonosi. Također treba imati u vidu i troškove knjižnice te uvidjeti je li vrijednost usluge viša ili manja od troškova njenog pružanja. Zadnje pitanje se odnosi na kvalitetu i kompetenciju knjižnice, tu svakako spada težnja prema napretku i mogućnosti pružanja što kvalitetnijih usluga.

2.2. Uloga školske knjižnice u razvoju pismenosti i čitanja

Jedan od temeljnih ciljeva školske knjižnice je razvoj pismenosti i poticanje njezinih korisnika na čitanje. Budući da su korisnici školskih knjižnica najviše učenici, rad školske knjižnice je prvenstveno usmjeren prema njima. Svaka školska knjižnica u svome planu i programu rada kao principe učenja i poučavanja navodi poticanje čitanja i razvoj tehnika učenja radi razumijevanja i uživanja. Čitanje učenicima otvara nova znanja koja ih navode na razmišljanje, a ne samo pohranu informacija. Knjižničari u prvom redu informiraju učenike o raspoloživosti informacijskih izvora u knjižnici kako bi učenici znali koje im se mogućnosti pružaju. Prema *Standardu za školske knjižnice* ¹⁴ rad s učenicima u školskoj knjižnici obuhvaća:

„razvijanje navike posjećivanja knjižnice, organizirano i sustavno upućivanje učenika u rad knjižnice, razvijanje čitalačke sposobnosti učenika, uvođenje suvremenih metoda u razvijanju sposobnosti djelotvornog čitanja, ispitivanje zanimanja učenika za knjigu, pomoć pri izboru knjige i upućivanje u čitanje

¹³ Kovačević, D.; Lovrinčević, J. Mjerila kvalitete rada u hrvatskom školskom knjižničarstvu. Osijek : Odjel za kulturologiju Sveučilišta J. J. Strossmayera, 2014. Str. 67.

¹⁴Standard za školske knjižnice (NN 034/2000).

književnih djela, stručne literature, dnevnih listova i časopisa (...), organizaciju nastavnih sati u knjižnici, uvođenje učenika u temeljne načine pretraživanja i korištenja izvora znanja, sustavno poučavanje učenika za samostalno i permanentno učenje - učenje za cijeli život...“

Navedeno ukazuje na to da je školska knjižnica dužna provoditi aktivnosti poticanja čitanja i razvijanja čitalačkih sposobnosti. Nakon što informira učenike o dostupnosti građe, ukazuje na način rada knjižnice te potom usmjerava na čitanje.

Kako bi učenici željeli provoditi više vremena u knjižnici ili jednostavno više koristiti građu koja im je dostupna, moraju se osjećati ugodno i dobrodošlo. Iako svaka knjižnica mora imati pravila korištenja građe te pravila poslovanja, važan je način na koji će ih predstaviti svojim korisnicima. Autorica *Priručnika za odgoj i obrazovanje o pravima djeteta u osnovnoj školi*, Stričević¹⁵ spominje neke od načina zamjene teških i strogih pravila. Tako spominje da se „zabranjeno je..., ne diraj, zatvoreno!, ne smije se..., ne šaraj po knjizi jer..., knjižnica radi.“ trebaju zamijeniti s „dobrodošli!, jesi li već pročitao..., u knjižnici opet nešto novo!, daruj knjižnici svoju knjigu..., čitaj mnogo, čuvaj knjige..., knjižnica ti je otvorena:“. Iz navedenih primjera jasno je da je način predstavljanja pravila djeci izrazito važan te da su riječi kao „dobrodošli“ ili „knjižnica ti je otvorena“ puno ugodnije od uvriježenih pravila zabrana te pravila što se ne smije u knjižnici. Djeca će se svakako osjećati ugodnije ako pri ulazu u knjižnicu prvo vide znak dobrodošlice, a ne znak upozorenja te time neće imati strah od ponovnog odlaska u knjižnicu.

2.3. Izvannastavne aktivnosti u knjižnici

Školska knjižnica kao integrirani dio škole, treba brinuti te omogućiti da svaki učenik uspije na najbolji mogući način. Kako je jedna od temeljnih uloga školskih knjižnica poučavanje pismenosti i poticanje čitanja kod učenika, postoje različiti načini kako knjižnica u tome uspijeva. Jedan od načina je organiziranje redovitih izvannastavnih aktivnosti u knjižnici te održavanje nastave u samoj knjižnici.

„Izvannastavne aktivnosti proširuju i obogaćuju djelatnost škole i pozitivno utječu na svestraniji i slobodniji odgoj učenika. (...) Na taj se način u školu i

¹⁵ Stričević, I. Uloga školske knjižnice u promicanju prava djeteta. // *Mi poznajemo i živimo svoja prava : priručnik za odgoj i obrazovanje o pravima djeteta u osnovnoj školi* / priredile Dubravka Maleš i Ivanka Stričević. 2. izd. Zagreb : Školska knjiga, 2003. Str. 36-39.

njen sustav odgoja unose elementi učeničkog praktičnog rada, potiču se postojeći i stvaraju novi interesi, proširuje se i produbljuje znanje učenika prema njihovim potrebama, razvijaju se sposobnosti, nadarenosti i kultura rada.“¹⁶

Izvannastavne aktivnosti, pa tako i održavanje nastave u prostorima knjižnice omogućuju kreativan pristup procesima učenja, čitanja, poučavanja te slobodu učenicima u razvijanju sposobnosti. Nove aktivnosti prilagođene interesima učenika povezuju odgojne i obrazovne zadaće, razvijaju potencijale i omogućuju usklađivanje idejnog, teorijskog i praktičnog pristupa.¹⁷ Polazište za aktivnosti svakako trebaju biti potrebe, interesi i želje učenika te motivacija.

Jedan od načina provođenja aktivnosti je održavanje radionica. Radionički oblik¹⁸ rada omogućuje istraživanje, poticano i stručno vođeno timskim radom i međusobnom suradnjom te komunikacijom knjižničara, nastavnika i stručnih suradnika.

Nadalje, školska knjižnica kao mjesto na izvorima znanja, kreativnosti te istraživanja ima mogućnost provođenja školskih projekata. „Školski projekt, kao cjelina, je oblik posebnog istraživačkog učenja mnoštva manjih sadržaja.“¹⁹ Omogućuje knjižničaru da preciznije odredi procese učenja te uključi čitanje i važnost potrebe za knjigom. Projekti koje školska knjižnica provodi orijentirani su na poticanje čitanja kod učenika, gdje može ulaziti poticanje čitanja naglas, čitanje u obitelji, provođenje dnevnika čitanja, igra čitanja itd.

Također, u školskim se knjižnicama mogu organizirati susreti s raznim književnicima, obilježavati važni datumi povezani s knjigom i čitanjem, primjerice mjesec knjige, obljetnice rođenja ili smrti autora, datumi važni za knjižničarstvo itd. Navedene aktivnosti imaju ulogu osvijestiti učenike o važnosti knjige i pisane riječi. Mogu se organizirati i kvizovi i natjecanja u čitanju, a još jedna mogućnost izvannastavnih aktivnosti je održavanje čitateljskih klubova.

¹⁶ Lovrinčević, J.; Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Banek Zorica, M. Znanjem do znanja : prilog metodici rada školskog knjižničara. Zagreb : Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2005. Str. 300.

¹⁷ Isto, str. 211.

¹⁸ Isto, str. 249.

¹⁹ Isto, str. 258.

Hebrang-Grgić²⁰ u svom radu *Uloga školske knjižnice u poticanju čitanja* iznosi savjete za izvannastavne aktivnosti u osnovnoškolskim knjižnicama. Autorica navodi da je važno uključiti učenike u organizaciju i provedbu aktivnosti, poticati ih da međusobno čitaju te da čitaju naglas. Također, kaže da je bitno učenicima pomoći sastaviti liste knjiga za čitanje te napraviti plan čitanja za ljeto. Još jedna od mogućnosti je pozvati književnike i javne osobe da govore o važnosti čitanja i pisanja te tako približiti učenicima književna djela.

Također, jedan od načina provedbe izvannastavnih aktivnosti je putem mrežnih stranica knjižnica. U današnje vrijeme sve knjižnice, pa i one školske, imaju mrežne stranice putem kojih informiraju o osnovnim podacima o knjižnici kao što je radno vrijeme knjižnice te nadolazeći događaji. Isto tako mrežne stranice knjižnica bi trebale biti inovativne te omogućiti provedbu virtualnih aktivnosti. Knjižnične usluge na mreži, jednako kao i one u fizičkom prostoru, trebaju polaziti od korisnika i njihovih potreba. Budući da knjižnice prije svega potiču korisnike na čitanje i razvoj čitalačkih navika, tome mogu pridonijeti i putem mreže. Tako se na mrežnim stranicama školskih knjižnica mogu nalaziti mrežni katalozi knjižnica, poveznice na baze podataka i zbirke digitalizirane građe, popisi građe za čitanje, poveznice za pomoć pri domaćim zadaćama, recenzije knjiga, virtualni klubovi čitatelja itd. Također, bilo bi poželjno da mrežne stranice knjižnica omogućuju interakciju među korisnicima što je ostvarivo putem pisanja recenzija ili pisanja preporuka učenika za pročitana djela. Kao i kod aktivnosti u fizičkom prostoru, pa tako i za aktivnosti na mreži, učenika treba privući pa zbog navedenog mrežne stranice knjižnica trebaju biti kreativne, zanimljivog dizajna, lako pretražive te multimedijalne.

3.Vrednovanje rada školskih knjižnica

Budući da svaka školska knjižnica ima svoj plan i program rada kojeg provodi tokom cijele školske godine, postavlja se pitanje da li je upravo taj program dobar te da li zadovoljava želje korisnika, u ovom slučaju učenika i djelatnika škole. Rad svake školske knjižnice bi trebao biti efikasan i prije svega kvalitetan, a upravo te kriterije treba znati zadovoljiti. Sve knjižnice

²⁰ Hebrang Grgić, I. Uloga školske knjižnice u poticanju čitanja. // 14. proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske : zbornik radova / uredništvo Biserka Šušić ... [et.al.]. Rijeka : Ministarstvo prosvjete i sporta RH : Zavod za unapređenje školstva : Prva sušačka hrvatska gimnazija u Rijeci, 2003. Str. 129.

pa tako i osnovnoškolske imaju svoju misiju i viziju koje se ogledaju u samim ciljevima i aktivnostima knjižnice.

3.1. Mjerenje učinkovitosti rada knjižnice

Kako bi se cjelokupni rad školske knjižnice mogao na neki način ocijeniti *The Primary School Library Guidelines*²¹ navodi kvantitativne i kvalitativne pokazatelje rada školske knjižnice.

Kvantitativni pokazatelji²² učinkovitosti rada se dijele na unutrašnje i vanjske karakteristike knjižnice. U unutrašnje karakteristike svakako spada veličina knjižničkog fonda, posudba po učeniku, broj knjiga i multimedijalnih pomagala te broj knjiga po učeniku koji bi trebao biti minimalno trinaest. Također, uključenost školske zajednice u samu knjižnicu pa dostupnost same knjižnice. Isto tako je bitan i broj računala u knjižnici te da li korisnici imaju mogućnost pristupa internetu, prostor za čitanje i izložbu. Osim navedenog udio u prosudbi kvantitativne učinkovitosti knjižnice ima i fleksibilnost i dostupnost polica, broj mjesta za korisnike knjižnice te sama rasvjeta u knjižnici. Vanjske karakteristike se ogledaju u broju posuđenih knjiga, razredima i učenicima koji koriste knjižnicu te proračunu postotka posuđenih knjiga u svakom trenutku i sagledavanju da li je broj korisnika veći ili manji u odnosu na prošlu godinu. Također prati se i dobna skupina korisnika i sama informatiziranost knjižnice.

Kvalitativni pokazatelji²³ isto se dijele na unutrašnje i vanjske karakteristike. U unutrašnje se karakteristike svrstava kvaliteta, klasifikacija i prikladnost vrijednosti te klasifikacija i kvaliteta izloženosti i aktivnosti na promicanju knjiga. Zatim, podučavanje učenika i nastavnika te samim time i učinkovitost programa informacijskih vještina. Nadalje, bitna je uključenost knjižnice u kurikulum škole i sama uključenost izvješća o radu školske knjižnice u ostvarivanju godišnjeg plana i programa škole. Vanjske karakteristike kvalitativnih pokazatelja proučavaju lakoću i način korištenja knjižnice, zatim tko koristi, a tko ne koristi knjižnicu. Posebna se pozornost pridaje kvaliteti i učinkovitosti u aktivnostima promocije knjiga te doprinos knjižnice u provođenju školskog standarda. Uključen je i utjecaj knjižnice na učenike te „profil osobnog učeničkog razvoja“, učenikova snalažljivost u korištenju informacija i način učenja te koriste li učenici knjižnicu kao alat u učenju te kako je koriste.

²¹ Kovačević, D.; Lovrinčević, J. Mjerila kvalitete rada u hrvatskom školskom knjižničarstvu. Osijek : Odjel za kulturologiju Sveučilišta J. J. Strossmayera, 2014. Str. 166.

²² Isto, str. 166.

²³ Isto, str. 167.

Navedeni kvantitativni i kvalitativni pokazatelji mjerenja kvalitete rada uključuju velik broj točaka koje knjižnica valja zadovoljiti kako bi bila ocijenjena kao uspješna. No treba imati u vidu da ne raspolažu sve školske knjižnice s jednakim financijskim fondom i mogućnostima te da ne rade u jednakim uvjetima pa im je do nekih traženih podataka i usluga teže doći i omogućiti ih. Kako bi spomenuti pokazatelji bili učinkoviti i primjenjivi u jednakoj mjeri na sve školske knjižnice, školskim knjižničarima su potrebni statistički pokazatelji koji uključuju uvid u ranije spomenute podatke.

3.2. Učinkovitost rada školskog knjižničara

Kako bi školska knjižnica uspješno djelovala i zadovoljila očekivanja korisnika, izrazito je bitno da je školski knjižničar u potpunosti osposobljen i kompetentan za provedbu godišnjih programa rada školske knjižnice. U *IFLA-inim smjernicama za školske knjižnice*²⁴ navedene su vještine i kvalitete koje bi školski knjižničar trebao zadovoljiti.

Svaki školski knjižničar bi trebao posjedovati određena znanja, vještine i sposobnosti. Jedna od bitnijih vještina je svakako pobuđivanje čitalačkih interesa učenika te podučavanje učenika i korisnika knjižnice informacijskoj pismenosti. U skladu s time, knjižničar mora biti informacijski pismen te raspolagati znanjima vezanim uz tehnološke inovacije. Dobar knjižničar mora znati planirati aktivnosti svoje knjižnice, nadzirati i omogućiti provođenje istih te se pobrinuti da su svi planovi u skladu s mogućnostima knjižničkog i školskog financijskog fonda. Kako bi privukao učenike u knjižnicu, knjižničar se mora pobrinuti da prikaže knjižnicu što privlačnijom i zabavnijom učenicima te omogućiti pristup informacijama na različitim medijima.

Svakako, dobrog školskog knjižničara ne čine samo znanja stečena naobrazbom već i osobni karakter. Učenici će više vremena provoditi u knjižnici ako osjete da je i knjižničaru drago što su došli, stoga je važno da školski knjižničar voli učenike ili barem poznaje psihologiju učenika kako bi im lakše približio knjižnicu. Isto tako važno je da posjeduje komunikacijske vještine kako bi bolje pristupao korisnicima školske knjižnice. Entuzijazam u radu, motiviranost i fleksibilnost su neke od osobina dobrog knjižničara koje nitko ne može usaditi u njega općom naobrazbom već je on sam odgovoran za njih.

²⁴IFLA-ine smjernice za školske knjižnice / uredile Barbara Schultz-Jones i Dianne Oberg. 2. prerađeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2016. Str. 32.

4. Istraživanje izvannastavnih aktivnosti poticanja čitanja na mrežnim stranicama osnovnoškolskih knjižnica županije Grad Zagreb

Ovo istraživanje provedeno je na mrežnim stranicama knjižnica 109 redovnih osnovnih škola u županiji Grad Zagreb. Istraživanje je provedeno sa svrhom uvida u izvannastavne aktivnosti poticanja čitanja od strane osnovnoškolskih knjižnica.

4.1. Cilj istraživanja

Cilj ovog istraživanja je proučiti koje se izvannastavne aktivnosti poticanja čitanja provode u osnovnoškolskim knjižnicama županije Grad Zagreb, kako u fizičkom prostoru tako i na mreži. Također, cilj je otkriti specifičnost u aktivnostima i u samom broju aktivnosti koje se provode u manjim osnovnim školama, do 400 učenika te većim osnovnim školama, više od 400 učenika.

4.1.1. Istraživačka pitanja

1. Koje izvannastavne aktivnosti poticanja čitanja navode osnovnoškolske knjižnice na svojim mrežnim stranicama?
2. Koje osnovnoškolske knjižnice, s više od 400 učenika ili s manje od 400 učenika, nude veći broj aktivnosti u fizičkom prostoru ili na mreži?
3. Koliki postotak knjižnica provodi ili ne provodi aktivnosti u svojim prostorima ili na mreži?
4. Koriste li se knjižničari kakvim strategijama prilikom provođenja aktivnosti?
5. Kojoj dobi učenika su aktivnosti koje knjižnice nude namijenjene?

4.2. Metodologija istraživanja

Istraživanje je provedeno metodom analize mrežnih stranica 109 redovnih osnovnoškolskih knjižnica županije Grad Zagreb. Za istraživanje su korišteni svi materijali pronađeni na mrežnim stranicama školskih knjižnica (opće informacije, najave događanja, obavijesti, preporuke, kurikulumi, godišnji planovi i programi, mrežna stranica knjižnice i

slično). Aktivnosti poticanja čitanja razvrstane su u nekoliko kategorija koje su nastale pregledom mrežnih stranica i proučavanjem sadržaja pri čemu je korištena metoda klasifikacije. Aktivnosti poticanja čitanja proučavane su prema aktivnostima koje knjižnice provode unutar svojih fizičkih prostora te prema aktivnostima koje knjižnice provode online, odnosno na mreži. Aktivnosti koje knjižnice provode u fizičkom prostoru razvrstane su u sedam kategorija: projekti, radionice, susreti, izložbe, kvizovi, klubovi i učeničke recenzije. Aktivnosti koje knjižnice provode online također su razvrstane u sedam kategorija, a to su: zbirke poveznica, o važnosti čitanja, preporuke knjižničara, preporuke učenika, recenzije knjižničara, učeničke recenzije i novo u knjižnici. Istraživanje je obuhvatilo sve redovne osnovne škole u županiji Grad Zagreb, točnije sto i devet škola, od kojih njih trideset i tri nisu uključene zbog neaktivnosti na mreži (vidi Prilog: Popis mrežnih stranica osnovnoškolskih knjižnica). S obzirom na uzorak, rezultati istraživanja ne mogu se generalizirati, ali mogu dati uvid u načine na koje školske knjižnice mogu poticati čitanje putem izvannastavnih aktivnosti.

Istraživane knjižnice podijeljene su u dvije kategorije - knjižnice velikih i knjižnice malih osnovnih škola. Knjižnice velikih osnovnih škola uključuju one škole koje imaju više od 400 učenika, a knjižnice malih osnovnih škola uključuju one škole koje imaju manje od 400 učenika.

Rezultati ovog istraživanja prikazani su tablicama i grafovima te obrađeni deskriptivnom metodom.

4.3. Rezultati istraživanja i rasprava

Rezultati istraživanja dobiveni su analizom mrežnih stranica 109 redovnih osnovnoškolskih knjižnica županije Grad Zagreb. Dakle, rezultati prikazuju samo ono vidljivo na mrežnim stranicama te sukladno tome trideset i tri škole nisu uključene u istraživanje zbog nedostatka podataka na mreži. Ovdje se ne može tvrditi da neka od knjižnica ne provodi neke određene aktivnosti u fizičkom prostoru, već da o njima ne govori na svojim mrežnim stranicama.

Aktivnosti poticanja čitanja koje knjižnice provode unutar svojih fizičkih prostora, a podaci o njima postoje na mrežnim stranicama, razvrstane su u sedam kategorija: projekti, radionice,

susreti, izložbe, kvizovi, klubovi i učeničke recenzije. Aktivnosti poticanja čitanja koje knjižnice provode online također su razvrstane u sedam kategorija, a to su: zbirke poveznica, o važnosti čitanja, preporuke knjižničara, preporuke učenika, recenzije knjižničara, učeničke recenzije i novo u knjižnici. Navedene kategorije određene su analizom mrežnih stranica knjižnica. Rezultati su prikazani u tablicama. Tablica 1 i Tablica 2 prikazuju zastupljenost aktivnosti u fizičkom prostoru knjižnice, gdje Tablica 1 prikazuje knjižnice onih osnovnih škola koje imaju manje od 400 učenika, a Tablica 2 prikazuje knjižnice onih osnovnih škola koje imaju više od 400 učenika. Tablica 3 i Tablica 4 pokazuju zastupljenost aktivnosti na mrežnim stranicama, gdje Tablica 3 prikazuje knjižnice onih osnovnih škola koje imaju manje od 400 učenika, a Tablica 4 prikazuje knjižnice onih osnovnih škola koje imaju više od 400 učenika. Osnovnih škola s manje od 400 učenika, a s postojećim podacima na mreži ima 22, a osnovnih škola s više od 400 učenika ima 54. Također, navedena su dva grafikona koja jasnije prikazuju postotak aktivnosti osnovnoškolskih knjižnica. Iz analize su isključene 33 škole zbog nedostatka informacija na mrežnim stranicama.

Tablica 1: Aktivnosti poticanja čitanja u fizičkom prostoru školskih knjižnica koje imaju manje od 400 učenika

REDOVNE OSNOVNE ŠKOLE GRADA ZAGREBA	PROJEKTI	RADIONICE	SUSRETI	IZLOŽBE	KVIZOVI	KLUBOVI	UČENIČKE RECENZIJE
OŠ Ivana Gundulića	+	-	-	-	-	-	-
OŠ Petra Zrinskoga	+	-	-	-	-	-	-
OŠ Matka Laginje	+	-	+	-	-	-	-
OŠ Jabukovac	+	+	-	+	-	+	-
OŠ Miroslava Krleža	+	+	+	-	-	-	-
OŠ Pantovčak	-	+	-	-	+	-	-
OŠ Ksavera Šandora Gjalskoga	+	+	-	-	-	-	-
OŠ Ivana Gorana Kovačića	-	+	-	-	-	-	-
OŠ Cvjetno naselje	-	-	-	-	-	-	-
OŠ Rapska	+	+	+	-	-	-	-
OŠ Augusta Harambašića	-	-	-	-	+	-	-
OŠ Augusta Cesarca	-	-	-	-	-	-	-
OŠ Lovre pl. Matačića	-	+	+	-	+	-	-

OŠ Borovje	+	+	+	-	-	-	-
OŠ Zapruđe	-	-	+	+	+	+	-
OŠ Odra	+	-	+	-	+	-	-
OŠ Julija Klovića	-	-	-	-	-	-	-
OŠ Ljubljana	+	+	-	-	-	-	-
OŠ Horvati	-	-	-	-	-	-	-
OŠ Gornje Vrapče	+	-	+	-	+	-	-
OŠ Šestine	+	-	+	-	-	-	-
OŠ Iver	+	+	-	-	+	+	-
22 OŠ UKUPNO:	13	10	9	2	7	3	0

Iz Tablice 1 vidljivo je kako su projekti najčešći način poticanja čitanja u fizičkom prostoru osnovnoškolskih knjižnica, zatim slijede radionice pa književni susreti. Od 22 osnovnoškolske knjižnice, s brojem učenika manjim od 400, njih 13 provodi projekte, 10 radionice, 9 knjižnica provodi književne susrete, a njih 7 provodi kvizove vezane za poticanje čitanja, njih 3 ima klubove, a samo 2 knjižnice provode izložbe. Ni jedna knjižnica ne provodi aktivnost učenika recenzija.

Neki od projekata poticanja čitanja koji se provode u navedenim školama su: „*Pričosvijet*“, „*Čitajmo zajedno - čitajmo naglas*“, „*Čitamo mi, u obitelji svi*“, „*Bookmarker*“, „*Straničnik*“, „*Mala škola glagoljice*“, „*I ja želim čitati*“.

Pričosvijet je prvenstveno namijenjen zabavi, ali predstavlja i vrlo korisno obrazovno pomagalo. Ovim se projektom potiče učenike da sami stvaraju priče pomoću pripovjedačkih karata. Ovakvim načinom pripovijedanja istražuje se jezik, usavršuju komunikacijske vještine i uči se kompozicija književnog djela (uvod, zaplet, vrhunac, rasplet), a također primjenjivati i razlikovati ulogu dijelova proznoga teksta (dijalog, monolog, pripovijedanje, opisivanje).²⁵

Čitajmo zajedno - čitajmo naglas je projekt gdje je glavna ideja projekta knjigu učiniti atraktivnom i dostupnom svima. Odabrana knjiga čita se naglas tijekom prvog polugodišta. U čitanju sudjeluju učenici, učitelji, roditelji, ravnateljica, knjižničarka, gosti i ostali članovi obitelji i lokalne zajednice. Čita se u raznim prilikama i na različitim mjestima.²⁶ Projekt posebno ukazuje na to kako je čitanje i razumijevanje pročitano važno.

*I ja želim čitati*²⁷ jedan je od projekata koje provodi Hrvatsko knjižničarsko društvo, Knjižnice grada Zagreba te Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. Svrha i cilj ovog projekta je upoznati učenike s teškoćama čitanja i disleksijom. Navode se knjige vezane uz

²⁵ Osnovna škola Odra, Zagreb. URL: <http://www.os-odra-zg.skole.hr/knjiznica/projekti/> (07.08.2017.)

²⁶ Osnovna škola Iver, Zagreb. URL: <http://www.os-iver.skole.hr/skola/knjiznica/> (07.08.2017.)

²⁷ Osnovna škola Ljubljana, Zagreb. URL: http://www.os-ljubljana-zg.skole.hr/skola/knjiznica/i_ja_elim_itati (07.08.2017.)

disleksiju te se pobliže upoznaje roditelje i učenike s popisom knjiga vezanih uz disleksiju i teškoće u čitanju. Neke od radionica koje se provode su: „*Krenimo zajedno*“, „*Sigurnost na internetu*“, „*Moja prva knjiga*“, „*Knjižnično-informacijski program-poticanje čitanja i informacijske pismenosti*“.

*Knjižnično-informacijski program - poticanje čitanja i informacijske pismenosti*²⁸ je radionica koja se provodi od 1. do 4. razreda. Prioritet je aktivnostima u radu s učenicima. Daje se poticaj čitanju kao jezičnoj djelatnosti i temelju obrazovanja.

U književnim susretima najčešće dolaze pisci i književnici knjiga namijenjenih za djecu gdje im djeca mogu postaviti pitanja vezana uz njihova djela i život, a oni mogu još više približiti svoje djelo učenicima te ih poticati na čitanje i obrazovanje.

Neki od kvizova koji se provode su: „*Bajkologija*“, „*Nacionalni kviz za poticanje čitanja*“, „*Međunarodni književni kviz*“, „*Čitam sto na sat*“. Navedenim kvizovima se djecu želi potaknuti na čitanje, ukazati im na pozitivne strane čitanja te na korist koju imaju od čitanja. Provođenjem kvizova omogućuje se da se pojedina djeca istaknu te samim time posluže kao primjer i uzor kolegama te i njih potaknu na napredak i želju za čitanjem.

Klubovi namijenjeni poticanju čitanja su: „*Kokov tajni klub*“, „*Knjižničarska grupa*“, „*Mali knjižničari*“.

Većina navedenih knjižnica provodi neki oblik poticanja čitanja. Međutim, provodi se svega nekoliko različitih aktivnosti vezanih za knjigu i čitanje. Ovdje svakako treba izdvojiti knjižnicu OŠ „Iver“²⁹ kao knjižnicu s najviše aktivnosti poticanja čitanja.

²⁸ Osnovna škola Ljubljana, Zagreb. URL: http://os-ljubljana-zg.skole.hr/skola/knjiznica/knji_ni_no_informacijski_program_ (07.08.2017.)

²⁹ Osnovna škola Iver, Zagreb. URL: <http://www.os-iver.skole.hr/skola/knjiznica/> (07.08.2017.)

Tablica 2: Aktivnosti poticanja čitanja u fizičkom prostoru školskih knjižnica koje imaju više od 400 učenika

REDOVNE OSNOVNE ŠKOLE GRADA ZAGREBA	PROJEKTI	RADIONICE	SUSRETI	IZLOŽBE	KVIZOVI	KLUBOVI	UČENIČKE RECENZIJE
OŠ Izidora Kršnjavoga	+	+	+	+	-	-	-
OŠ Josipa Jurja Strossmayera	+	-	-	-	-	-	-
OŠ dr. Ivana Merza	+	+	+	+	-	-	-
OŠ Silvija S. Kranjčevića	+	+	+	-	-	-	+
OŠ Marina Držića	-	-	-	-	-	-	-
OŠ Davorina Trstenjaka	+	-	-	-	-	-	-
OŠ Antuna Gustava Matoša	-	-	-	-	-	-	-
OŠ Ivana Filipovića	+	-	+	+	+	-	-
OŠ Jordanovac	-	+	+	-	+	-	-
OŠ „Bukovac“	+	+	-	-	-	-	-
OŠ Vladimira Nazora	-	-	-	-	-	-	-
OŠ Vukomerec	+	+	+	-	+	-	+
OŠ Frana Krste Frankopana	+	+	+	-	+	-	-
OŠ Otok	+	+	+	-	-	-	-
OŠ Gustava Krkleca	+	+	-	+	+	-	+
OŠ Dugave	+	+	+	-	+	+	+
OŠ Frana Galovića	-	-	-	-	-	-	-
OŠ Mladost	+	+	+	-	-	+	-
OŠ Lučko	-	-	-	-	-	-	-
OŠ braće Radića	+	+	+	-	-	+	-
OŠ Trnsko	+	+	+	-	-	-	-
OŠ Sveta Klara	+	-	-	-	+	-	-
OŠ Većeslava Holjevca	+	+	+	-	+	+	-
OŠ Augusta Šenoe	+	+	+	-	+	-	-
OŠ kralja Tomislava	+	-	-	-	-	-	-
OŠ Rudeš	+	+	+	-	-	-	+
OŠ Ivana Meštrovića	+	-	+	-	-	-	-
OŠ Alojzija Stepinca	-	+	+	-	-	-	-
OŠ Bartola Kašića	+	+	-	-	+	-	-
OŠ Josipa Račića	+	-	+	-	+	-	-
OŠ Prečko	+	+	-	-	-	-	-
OŠ Nikole Tesle	-	-	-	-	-	-	-
OŠ Ivana Cankara	+	+	-	-	+	+	-
OŠ Medvedgrad	+	+	+	+	-	-	-
OŠ Pavleka Miškine	+	+	+	-	-	-	-
OŠ Antuna Mihanovića	+	+	+	+	-	-	-

OŠ dr. Ante Starčevića	+	-	-	-	-	-	-
OŠ Antuna Branka Šimića	+	+	-	-	-	-	-
OŠ Retkovec	+	-	+	-	-	-	-
OŠ Otona Ivekovića	-	-	-	-	-	-	-
OŠ Ante Kovačića	-	-	-	-	-	-	-
OŠ Malešnica	-	-	-	-	-	-	-
OŠ Tituša Brezovačkog	-	-	-	-	-	-	-
OŠ Špansko Oranice	+	-	-	-	+	-	-
OŠ Dragutina Tadijanovića	-	-	-	-	-	-	-
OŠ bana Josipa Jelačića	+	-	+	-	-	-	-
OŠ grofa Janka Draškovića	+	+	+	-	+	+	-
OŠ Dragutina Domjanića	-	-	-	-	-	-	-
OŠ Luka	+	+	+	+	+	+	-
OŠ Sesvetska Sopnica	-	+	+	-	-	-	-
OŠ Sesvetska Sela	-	+	+	+	-	-	-
OŠ Sesvetski Kraljevec	-	-	-	-	-	+	-
OŠ Vugrovec – Kašina	+	-	-	-	+	-	-
OŠ Brezovica	+	+	-	-	+	+	-
54 OŠ UKUPNO:	37	29	27	8	17	9	5

Škole s više od 400 učenika provode više aktivnosti u odnosu na one s manjim brojem učenika. Iz Tablice 2 vidljivo je kako su opet projekti najčešći način poticanja čitanja u fizičkom prostoru osnovnoškolskih knjižnica, gdje potom slijede radionice pa književni susreti te kvizovi, slično kao i u Tablici 1. Od 54 osnovnoškolske knjižnice, s brojem učenika većim od 400, njih 37 provodi projekte, 29 radionice, 27 knjižnica provodi književne susrete, a njih 17 provodi kvizove vezane za poticanje čitanja, 9 knjižnica provodi klubove, 8 knjižnica provodi izložbe, a samo njih 5 provodi učeničke recenzije.

Neki od projekata koji se provode su: „*Čitamo mi, u obitelji svi*“, „*Čitam, dam, sretan sam*“, „*Čitanje ne poznaje granice*“, „*Riječ dana*“, „*Maraton priča*“, „*Knjiga živi u ruci, a ne na polici*“.

„*Čitamo mi, u obitelji svi*“ je projekt poticanja čitanja kod učenika trećih razreda osnovne škole. Ovaj je projekt organiziran na nacionalnoj razini, a od navedenih 54 škola, njih 23 sudjeluje u njemu. Projektom se roditeljima skreće pozornost na činjenicu koliko je vrijedno i nezamjenjivo da tijekom svih nižih razreda budu uzor svojoj djeci u čitanju, umjesto da ih tjeraju na čitanje. No, ovim projektom roditeljima se ne skreće samo pozornost na važnost

čitanja, već se roditelje veoma efikasno pridobiva da tijekom pet dana na različite načine čitaju sa svojom djecom te ih na taj način potiču čitanju.³⁰

„Čitanje ne poznaje granice“ je projekt nastao s ciljem promocije čitanja i razvoja različitih vrsta pismenosti te povezivanje sa školom iz susjednih zemalja.

„Riječ dana“ je projekt kojim se podiže kvaliteta izražavanja učenika te potiče njihov istraživački duh korištenjem hrvatskog jezika.

„Maraton priča“ je aktivnost zamišljena kao poticaj razvoju jezičnih sposobnosti učenika. Temelji se na timskom stvaranju priča. U projektu sudjeluju učenici 3. i 4. razreda, a na kraju projekta biraju se najbolje priče koje su i nagrađivane.³¹

Radionice koje se provode u navedenim osnovnoškolskim knjižnicama često su vezane uz obilježavanje dana i događaja kao što je „Mjesec hrvatske knjige“, „Noć hrvatske knjige“, „Svjetski dan pjesništva“ itd. Zanimljivu radionicu je provela knjižnica OŠ „Gustav Krklec“ u suradnji s udrugom „Urban pet“ pod nazivom „Priče uz psiće“ gdje su učenici 4. razreda čitali naglas knjigu „Kako izdresirati zmaja“ u prisutnosti psa čime je postignut dodatan efekt opuštanja prilikom čitanja, a učenicima je prikazalo zabavne strane čitanja.³²

Od navedenih 58 knjižnica njih 28 redovno provodi književne susrete, a njih 17 kvizove. Kvizovi se provode u obliku natjecanja gdje se ističu „Nacionalno natjecanje u čitanju naglas“, „Nacionalno natjecanje: Čitanjem do zvijezda“, „Nacionalni kviz za poticanje čitanja: Putovanje do znanja“, „Put do knjige“. Kvizovi su namijenjeni za učenike različitih razreda, a njihov cilj je svakako potaknuti na čitanje i ukazati na važnost čitanja.

Neki od klubova koje 9 knjižnica provodi su: „Klub mladih čitatelja“, „Mladi knjižničari“, „Čitateljski klub“, „Debatni klub“, „Klub Iz-i“.

Klub Iz-i je nastao u suradnji s Projektom Cronauti i Odsjekom za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu u želji za novim spoznajama s posebnim naglaskom na područje novih informacijskih medija i vještina.³³ Klub je usmjeren na multimedijско opismenjavanje učenika osmih razreda.

Samo pet knjižnica od navedenih 54 omogućava učenicima da ostave svoje recenzije. Među njima su OŠ „Silvije S. Kranjčević“, OŠ „Vukomerec“, OŠ „Gustav Krklec“, OŠ „Dugave“ te OŠ „Rudeš“.

³⁰ Čitamo mi, u obitelji svi. Zagreb. URL: <https://sites.google.com/a/knjiznicari.hr/citamo-mi-u-obitelji-svi/o-projektu> (07.08.2017.)

³¹ Osnovna škola Medvedgrad, Zagreb. URL: <http://os-medvedgrad-zg.skole.hr/knjiznica> (07.08.2017.)

³² Osnovna škola Gustav Krklec, Zagreb. URL: <http://knjiznicaskole.blogspot.hr/> (07.08.2017.)

³³ Osnovna škola Dugave, Zagreb. URL: http://os-prva-dugave-zg.skole.hr/doga_anja_i_novosti (07.08.2017.)

Od navedenih 54 škola, istaknula bih OŠ „Dugave“, OŠ „Janka Draškovića“ te OŠ „Luka“ kao škole s najvećim i najzanimljivijim aktivnostima u knjižnici. Knjižnica škole „Dugave“ provodi zanimljive projekte festivala „Afričkih priča“, razmjena straničnika, projekte koji uključuju cijelu obitelj u čitanje. Radionice su edukativne i usmjerene obrazovanju učenika te poticanju razvoja kreativnosti i mašte. Književni susreti su redoviti i zanimljivi. Knjižnica provodi kvizove za poticanje čitanja, sadrži klub te recenzije učenika što je dosta posebno u odnosu na ostale knjižnice. Dalje bih istaknula knjižnicu OŠ „Janka Draškovića“ kao knjižnicu s zanimljivim radionicama usmjerenim na poticanje čitanja. Neke od radionica su „DNA detektiv“, „Mali pripovjedači“, „Velikodušni slon“. Projekti koje provodi su redoviti kao i književni susreti. Provodi popularan kviz pod nazivom „Čitam sto na sat“ te provodi i „Čitateljski klub“. Zadnja knjižnica koju bih izdvojila je knjižnica škole „Luka“ s zanimljivim projektima kao što su „Spasimo zaboravljene knjige“ te „Dogodilo se na današnji dan“. Radionice koje knjižnica provodi povezuju glazbu, ples i čitanje te educiraju učenike. Knjižnica redovito ugošćuje književnike dječjih knjiga, provodi izložbe, posebno namijenjene za učenike nižih razreda, kvizove te klubove.

Prve dvije tablice su pokazale aktivnosti poticanja čitanja u fizičkom prostoru knjižnice, a sada slijede tablice koje pokazuju aktivnosti na mrežnim stranicama.

Tablica 3: Aktivnosti poticanja čitanja na mrežnim stranicama školskih knjižnica koje imaju manje od 400 učenika

REDOVNE OSNOVNE ŠKOLE GRADA ZAGREBA	ZBIRKE POVEZNIA	O VAŽNOSTI ČITANJA	PREPORUKE KNJIŽNIČARA	PREPORUKE UČENIKA	RECENZIJE KNJIŽNIČARA	UČENIČKE RECENZIJE	NOVO
OŠ Ivana Gundulića	+	-	-	-	-	-	-
OŠ Petra Zrinskoga	+	+	-	-	-	-	-
OŠ Matka Laginje	+	-	-	-	-	-	-
OŠ Jabukovac	+	-	-	-	-	-	-
OŠ Miroslava Krleža	+	+	+	-	-	-	-
OŠ Pantovčak	+	-	-	-	-	-	-
OŠ Ksavera Šandora Gjalskoga	+	-	-	-	-	-	-
OŠ Ivana Gorana Kovačića	+	-	-	-	-	-	-
OŠ Cvjetno naselje	+	+	+	+	-	+	+

OŠ Rapska	+	+	-	-	-	-	-
OŠ Augusta Harambašića	+	+	-	-	-	-	-
OŠ Augusta Cesarca	+	+	-	-	-	-	-
OŠ Lovre pl. Matačića	+	-	-	-	-	-	-
OŠ Borovje	+	-	-	-	-	-	-
OŠ Zapruđe	+	-	+	-	-	-	-
OŠ Odra	+	+	+	-	-	-	-
OŠ Julija Klovića	-	+	-	-	-	-	-
OŠ Ljubljana	+	+	-	-	-	-	-
OŠ Horvati	+	+	-	-	-	-	-
OŠ Gornje Vrapče	+	+	+	-	-	-	-
OŠ Šestine	+	+	-	-	-	-	-
OŠ Iver	+	+	-	-	-	-	-
22 OŠ UKUPNO:	22	13	5	1	0	1	1

Iz Tablice 3 vidljivo je koje aktivnosti poticanja čitanja na mreži provede osnovnoškolske knjižnice županije Grad Zagreb koje imaju manje od 400 učenika. Od 22 navedene osnovne škole, sve knjižnice sadrže poveznice na razne digitalne zbirke. Samo 13 knjižnica od navedenih 22 sadrži tekst o važnosti čitanja kojim se želi učenicima približiti knjiga te ukazati zašto je čitanje važno i korisno. Pet knjižnica sadrži preporuke knjižničara. Preporuka knjižničara može biti korisna učenicima te im približiti djela koja nisu samo vezana uz lektire te samim time ih potaknuti na čitanje. Jedna knjižnica i to knjižnica škole „Cvjetno naselje“ sadrži recenzije učenika, preporuke učenika te kategoriju „Novo“ koja služi kako bi približila učenicima novu literaturu u knjižnici te ih obavijestila o novim i nadolazećim aktivnostima. Ni jedna od navedenih osnovnoškolskih knjižnica ne sadrži recenzije knjižničara.

Tablica 4: Aktivnosti poticanja čitanja na mrežnim stranicama školskih knjižnica koje imaju više od 400 učenika

REDOVNE OSNOVNE ŠKOLE GRADA ZAGREBA	ZBIRKA POVEZNICA	O VAŽNOSTI ČITANJA	PREPORUKE KNJIŽNIČARA	PREPORUKE UČENIKA	RECENZIJ KNJIŽNIČARA	UČINIČKE RECENZIJ	NOVO
OŠ Izidora Kršnjavoga	+	+	+	-	-	-	+
OŠ Josipa Jurja Strossmayera	+	-	-	-	-	-	-

OŠ dr. Ivana Merza	+	-	-	-	-	-	-
OŠ Silvija S. Kranjčevića	+	+	+	-	-	-	-
OŠ Marina Držića	+	-	-	-	-	-	-
OŠ Davorina Trstenjaka	+	-	-	-	-	-	-
OŠ Antuna Gustava Matoša	+	+	-	-	-	-	-
OŠ Ivana Filipovića	+	+	-	-	-	-	-
OŠ Jordanovac	+	-	-	-	-	-	-
OŠ „Bukovac“	+	-	-	+	-	-	-
OŠ Vladimira Nazora	+	-	-	-	-	-	-
OŠ Vukomerec	+	+	-	-	-	-	-
OŠ Frana Krste Frankopana	+	-	-	-	-	-	-
OŠ Otok	+	-	-	-	-	-	-
OŠ Gustava Krkleca	+	+	-	+	-	-	-
OŠ Dugave	+	+	-	-	-	-	+
OŠ Frana Galovića	+	+	-	-	-	-	-
OŠ Mladost	+	-	-	-	-	-	-
OŠ Lučko	+	+	-	-	-	-	-
OŠ braće Radić	+	+	-	-	-	-	-
OŠ Trnsko	+	+	-	-	-	-	+
OŠ Sveta Klara	+	+	-	-	-	-	-
OŠ Većeslava Holjevca	+	+	-	-	-	-	-
OŠ Augusta Šenoe	+	+	+	-	-	-	-
OŠ kralja Tomislava	+	-	-	-	-	-	-
OŠ Rudeš	+	+	-	-	-	-	-
OŠ Ivana Meštrovića	+	+	-	-	-	-	-
OŠ Alojzija Stepinca	+	+	-	-	-	-	-
OŠ Bartola Kašića	+	+	-	-	-	-	-
OŠ Josipa Račića	+	-	-	-	-	-	-
OŠ Prečko	+	+	-	-	-	-	-
OŠ Nikole Tesle	+	-	-	-	-	-	-
OŠ Ivana Cankara	+	+	-	-	-	-	-
OŠ Medvedgrad	+	+	-	-	-	-	-
OŠ Pavleka Miškine	+	+	-	-	-	-	-
OŠ Antuna Mihanovića	+	+	+	-	-	-	+
OŠ dr. Ante Starčevića	+	+	-	-	-	-	+
OŠ Antuna Branka Šimića	+	+	-	-	-	-	-
OŠ Retkovec	+	-	-	-	-	-	-
OŠ Otona Ivekovića	+	-	+	-	-	-	-
OŠ Ante Kovačića	+	+	-	-	-	-	-
OŠ Malešnica	+	+	-	-	-	-	-
OŠ Tituša Brezovačkog	+	-	-	-	-	-	-
OŠ Špansko Oranice	+	+	+	-	-	-	-
OŠ Dragutina Tadijanovića	+	+	-	-	-	-	-
OŠ bana Josipa Jelačića	+	+	+	-	-	-	+
OŠ grofa Janka Draškovića	+	+	+	-	-	-	-
OŠ Dragutina Domjanića	+	-	-	-	-	-	-
OŠ Luka	+	+	-	-	-	-	+

OŠ Sesevetska Sopnica	+	-	-	-	-	-	-
OŠ Sesevetska Sela	+	+	+	-	-	-	-
OŠ Sesevetski Kraljevec	+	-	-	-	-	-	-
OŠ Vugrovec – Kašina	+	+	-	-	-	-	-
OŠ Brezovica	+	+	-	-	-	-	-
54 OŠ UKUPNO:	54	35	9	2	0	0	7

Tablica 4 prikazuje aktivnosti poticanja čitanja na mreži u 54 osnovnoškolske knjižnice, onih škola koje imaju više od 400 učenika. Vidljivo je da od svih 54 škole sve knjižnice sadrže zbirke poveznica koje uključuju poveznice na e-knjige, mrežne izvore, referentne online izvore, kataloge, online tečajeve, poveznice na druge mrežne stranice knjižnica, na stranice udruga itd. Knjižnica OŠ „Ivan Meštrović“ sadrži velik broj mrežnih poveznica gdje se nalaze poveznice na enciklopedije, leksikone, rječnike te brojne edukativne portale.

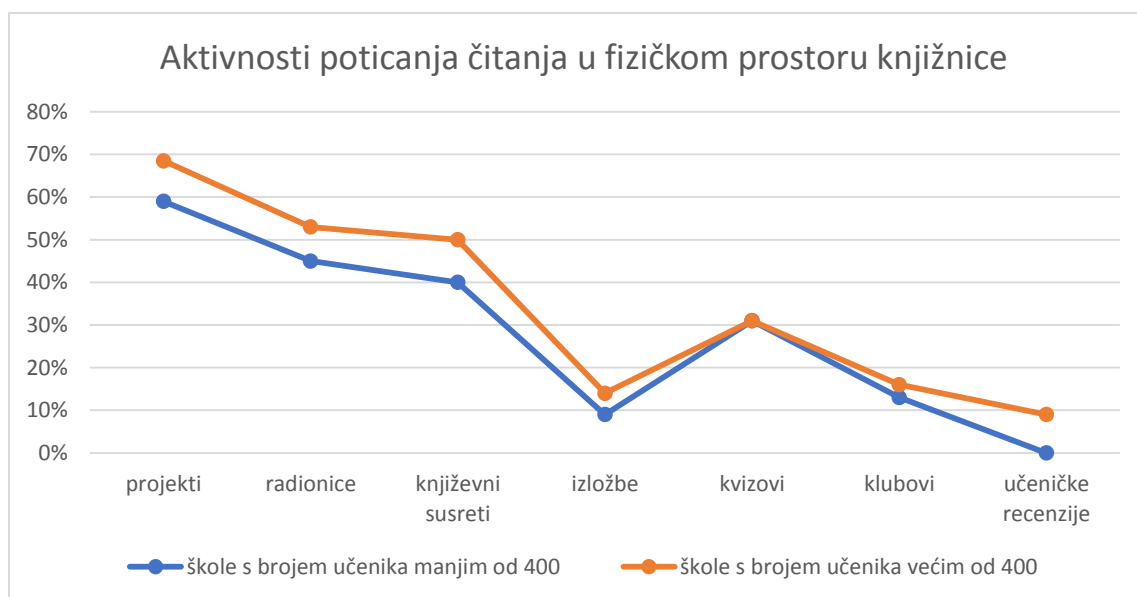
Trideset i pet knjižnica na svojim mrežnim stranicama sadrže dio u kojem navode zašto je čitanje važno. Tu su navedene pozitivne strane čitanja, koje koriste učenici imaju od redovitog čitanja te zašto je važno i čitanje iz užitka. Na nekim stranicama se nalaze pjesmice o čitanju i knjigama, a na nekima citati poznatih književnika i slavnih osoba o pozitivnim stranama čitanja. Nadalje, neke knjižnice na svojim mrežnim stranicama navode i zabavne ilustracije čitanja i knjiga te na taj način svakako privlače pozornost mladih učenika. Samo devet škola provodi preporuke knjižničara, dvije preporuke učenika dok sedam školskih knjižnica na mreži ima kategoriju „Novo“ u koju ulaze obavijesti o nadolazećim događanjima u knjižnici te novim knjigama.

Od navedenih 54 škola, istaknula bih knjižnice OŠ „Antuna Mihanovića“ te školu „Izidora Kršnjavoga“ kao škole s najviše aktivnosti na mrežnim stranicama knjižnice.

4.3.1. Rezultati u postocima

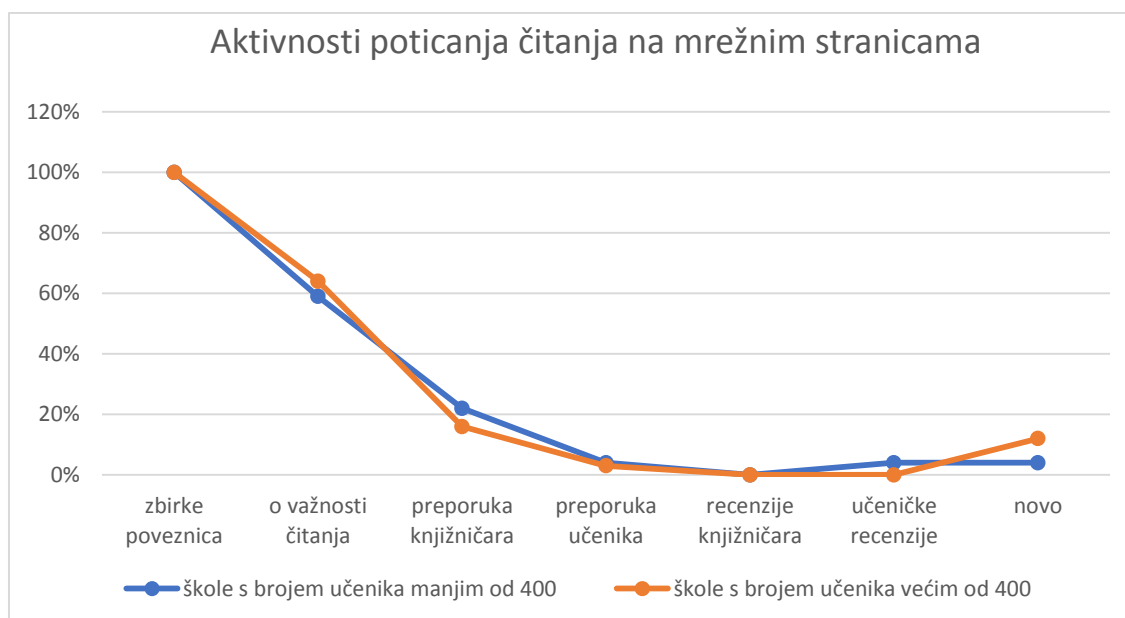
Navedene tablice su detaljno prikazale rezultate dobivene pretragom mrežnih stranica osnovnoškolskih knjižnica. Kako bi rezultati istraživanja bili što jasniji, iznijeti će se i putem grafičkih prikaza.

Navedena su dva grafikona, Slika 1 i Slika 2, koje prikazuju ranije spomenute rezultate u postocima.

Slika 1: Aktivnosti poticanja čitanja u fizičkom prostoru knjižnice

Slika 1 prikazuje da su u osnovnoškolskim knjižnicama županije Grad Zagreb u fizičkom prostoru knjižnice najzastupljeniji projekti i radionice. Zatim slijede književni susreti pa kvizovi. Također, vidljivo je da su škole koje imaju više od 400 učenika u prednosti provođenja aktivnosti u fizičkom prostoru knjižnice u odnosu na škole koje imaju manji broj učenika.

Slika 2: Aktivnosti poticanja čitanja na mrežnim stranicama

Navedeni grafikon prikazuje kako su u osnovnoškolskim knjižnicama županije Grad Zagreb od aktivnosti na mreži najzastupljenije zbirke poveznica te dio koji govori o važnosti čitanja. Ostale aktivnosti nisu toliko zastupljene. Također, jasno je da su škole koje imaju više od 400 učenika u prednosti provođenja aktivnosti na mreži u odnosu na škole koje imaju manji broj učenika.

Naravno valja naglasiti da je istraživanje provedeno isključivo na mrežnim stranicama osnovnoškolskih knjižnica te da istraživanje nije obuhvatilo one redovne škole koje nemaju aktivnost na mrežnim stranicama knjižnice. Također, ne može se tvrditi kako knjižnice koje nisu obuhvaćene u istraživanju ne provode aktivnosti, već možda nisu aktivne u obavještanju o tim aktivnostima na mreži. Isto tako, moguće je da knjižnice koje su ušle u istraživanje provode veći broj aktivnosti, ali ne navode to na svojim mrežnim stranicama.

Kako bi se dao uvid u stvarno stanje po pitanju izvannastavnih aktivnosti poticanja čitanja u osnovnoškolskim knjižnicama ovo bi se istraživanje trebalo nastaviti na način da se osobno ispita učenike navedenih osnovnih škola o aktivnostima u knjižnici te da se posjete školske knjižnice i provede intervju s knjižničarom.

4.3.2. Strategije koje se koriste u poticanju čitanja

Nakon što je utvrđeno koje su aktivnosti koje knjižnice provode, može se primijetiti da se knjižničari koriste različitim strategijama prilikom izvođenja aktivnosti. Ističu se: zanimljivi nazivi projekata i radionica, stavljanje velikog broja različitih poveznica na mrežnu stranicu knjižnice, obavještanje o nadolazećim aktivnostima te uključivanje učenika u izvedbu aktivnosti.

Strategija korištenja zanimljivih naziva jedna je od najčešćih koje knjižničari koriste. Dobro osmišljen naziv nekog projekta ili radionice svakako će privući i pobuditi pozornost više učenika, pogotovo kada je riječ o učenicima nižih razreda. U ranije prikazanim tablicama vidljivo je da su najčešće aktivnosti koje knjižnice provode upravo projekti i radionice. U neke od zanimljivih naziva spadaju sljedeći nazivi projekata i radionica: „*Bajkomat*“, „*Julijin balkon*“, „*Čitamo mi, u obitelji svi*“, „*Priče uz psiće*“, „*Festival priče-Afrička bajka*“, „*Čitanje pod zvijezdama*“, „*Čitanje pod krošnjama*“, „*Bibliovodič za tinejdžere*“, „*Pričosvijet*“. Također izdvaja se „*Knjigomjer*“, naziv koji označava učeničke recenzije, odnosno, pomoću njega učenici ocjenjuju pročitane knjige, pišu recenzije te njihove recenzije o knjizi mogu vidjeti i ostali učenici. Kod naziva klubova uglavnom nema inovativnosti u

imenovanju. Izdvaja se klub „*Klub Iz-i*“ koji svojim nazivom iskaže od ostalih kao što su „*Čitateljski klub*“, „*Klub malih knjižničara*“, „*Debatni klub*“ itd.

Većina osnovnoškolskih knjižnica koje imaju mrežne stranice, na tim istim stranicama navode velik broj različitih poveznica kojima bi se učenici mogli koristiti i koje bi ih mogle uputiti na korisne sadržaje prilikom učenja te čitanja. Poveznice upućuju na e-lektire na internetu, različite e-knjige, mrežne izvore, referentne online izvore, online tečajeve, omogućuju im da prate ili barem uoče koja su aktualna događanja povezana s knjigom. Često se na mrežnim stranicama knjižnica mogu vidjeti događaji kao što su „*Mjesec hrvatske knjige*“, „*Dogodilo se na današnji dan*“, „*Mjesec dječje knjige*“, „*Noć knjige*“, „*Festival dječje knjige*“, „*Međunarodni dan školskih knjižnica*“ i slično. Neke od poveznica su istaknutije od drugih te i na taj način više usmjeruju učenike ili posjetitelje mrežnih stranica knjižnice da ih otvore.

Obavješćavanje o nadolazećim aktivnostima u knjižnici je korisna strategija jer na taj način knjižničari informiraju druge učenike da obrate pozornost na aktivnosti te da ih posjete. Ovo je jedan od načina kako se učenicima aktivnosti mogu približiti te im postati zanimljive. Osim toga, knjižničari takve obavijesti najčešće stavljaju na mrežnu stranicu knjižnice, a budući da u današnje vrijeme učenici provode najviše vremena na društvenim mrežama, ovako im događaji i novosti postaju bliži.

Uključivanje učenika u izvedbu aktivnosti, u kontekstu poticanja čitanja, knjižničari postižu tako da omogućuju učenicima da biraju najdraže knjige, sastavljaju popise knjiga koje bi preporučili drugima, pišu recenzije, sudjeluju u organizaciji radionica ili projekata te pomažu knjižničarima u smišljanju radionica. Učenici koji stvaraju popise preporuka knjiga ili pišu recenzije koje njihovi kolege mogu pročitati, osjećaju se važnima, a samim time će ostali učenici više vjerovati onome što su njihove kolege i prijatelji rekli o nekom djelu i knjizi nego knjižničar ili druga odrasla osoba. Neki od primjera navedene strategije je „*Knjigomjer*“ putem kojeg učenici pišu recenzije, zatim pisanje preporuka knjiga na mrežnim stranicama knjižnice. Analizom mrežnih stranica ranije spomenutih osnovnoškolskih knjižnica, nije bilo navedenih aktivnosti gdje učenici sami sudjeluju u smišljanju i organizaciji.

4.3.3. Dob za koju su namijenjene knjižnične aktivnosti poticanja čitanja

Neke od najzastupljenijih aktivnosti provedenih u osnovnoškolskim knjižnicama županije Grad Zagreb su projekti: „*Čitamo mi, u obitelji svi*“, „*I ja želim čitati*“, „*Riječ dana*“, „*Maraton priča*“ te kviz „*Čitajmo zajedno, čitajmo naglas*“. Od navedenih aktivnosti, svaka

je namijenjena određenoj dobi. Tako je projekt „*Čitamo mi, u obitelji svi*“ namijenjen za učenike trećih razreda, projekt „*I ja želim čitati*“ za učenike od trećih do osmih razreda. Projekt „*Riječ dana*“ za sve razrede, a projekt „*Maraton priča*“ za učenike trećih i četvrtih razreda. Kviz „*Čitajmo zajedno, čitajmo naglas*“ je dostupan za učenike svih razreda, no intenzivnije se provodi od trećih razreda. Klubovi koji se održavaju u knjižnicama osnovnih škola su namijenjeni svima kao i edukativne radionice i radionice poticanja čitanja te književni susreti. Može se reći da su aktivnosti podjednako raspodijeljene za učenike svih dobi.

Zaključak

Čitanje je aktivnost koja je potrebna u svim sferama čovjekova života. Pomaže u strukturiranju misli, izgradnji identiteta mladih osoba te usmjeravanju ka kvalitetnijem obrazovanju. Budući da je čitanje temelj svih pismenosti, jasno je da bez vještine čitanja funkcioniranje u svim sferama života u današnje vrijeme nije moguće. Uz pojam čitanja javlja se čitalačka pismenost koja je temeljna i polazišna pismenost za sve druge pismenosti potrebne u učenju te se posebno ističe među svim stečenim školskim znanjima kao znanje ključno za uspjeh kako u školi tako i u životu.

Budući da je čitanje vještina koja se razvija od malena, važno je od najranije dobi poticati djecu na čitanje i razvoj čitanja. Čitanje je prva stvar koja se uči u školama, ono je osnova za učenje i daljnji napredak u obrazovanju. Bez vještine čitanja učenje ne bi bilo izvedivo. Veliku ulogu u poticanju čitanja i stvaranju čitalačkih navika kod djece imaju školski knjižničari. Osnovnoškolske knjižnice su one knjižnice čiji su svi jednom bili članovi te kroz koje svi jednom moraju proći. Upravo zato imaju veliku ulogu i odgovornost u poticanju čitanja kod djece. Svaka školska knjižnica sadrži plan i program rada u koji ulazi organiziranje i provedba izvannastavnih aktivnosti poticanja čitanja i razvijanja čitalačkih sposobnosti. Izvannastavne aktivnosti osnovnoškolskih knjižnica mogu se provoditi u fizičkom prostoru knjižnice ili na mrežnoj stranici knjižnice.

S ciljem da se dobije uvid u izvannastavne aktivnosti poticanja čitanja u osnovnoškolskim knjižnicama županije Grad Zagreb, provedeno je istraživanje na temelju mrežnih stranica školskih knjižnica. U istraživanje su uključene redovne osnovne škole županije Grad Zagreb, a kategorije su usmjerene na aktivnosti na mrežnim stranicama knjižnica i na aktivnosti u fizičkom prostoru knjižnica te na razliku u aktivnostima u odnosu na veće ili manje osnovne škole.

Izvannastavne aktivnosti poticanja čitanja koje se provode u fizičkom prostoru knjižnice podijeljene su u sedam kategorija: projekti, radionice, susreti, izložbe, kvizovi, klubovi i učeničke recenzije. Također, aktivnosti poticanja čitanja na mreži su podijeljene u sedam kategorija: zbirke poveznica, o važnosti čitanja, preporuke knjižničara, preporuke učenika, recenzije knjižničara, učeničke recenzije i novo u knjižnici. Uz navedeno, same osnovne škole

su podijeljene u dvije kategorije, one s brojem učenika manjim od 400 te one s brojem učenika većim od 400.

Istraživanje je pokazalo da su u osnovnoškolskim knjižnicama županije Grad Zagreb u fizičkom prostoru knjižnice najzastupljeniji projekti i radionice. Također, vidljivo je da su škole koje imaju više od 400 učenika u prednosti provođenja aktivnosti u fizičkom prostoru knjižnice u odnosu na škole koje imaju manji broj učenika. Od aktivnosti na mreži najzastupljenije su zbirke poveznica. Isto tako, opet su škole koje imaju više od 400 učenika u prednosti provođenja aktivnosti na mreži u odnosu na škole koje imaju manji broj učenika. Općenito se znatno više aktivnosti provodi u fizičkom prostoru, nego na mreži, što se može smatrati očekivanim budući da je tradicija programa poticanja čitanja u knjižnicama dulja od sličnih programa na mreži. Također, postoje i školske knjižnice koje imaju minimalne aktivnosti na mreži ili uopće nemaju mrežne stranice.

Bitno je naglasiti da su navedeni rezultati dobiveni isključivo pretragom mrežnih stranica knjižnica te da postoji mogućnost da se u knjižnicama provodi više aktivnosti nego što je navedeno pa se ne mogu donositi sigurni zaključci koji se odnose na aktivnosti u fizičkom prostoru knjižnica. Kako bi rezultati bili što precizniji ovo istraživanje bi se trebalo nastaviti na način da se posjete navedene osnovnoškolske knjižnice te na licu mjesta raspita o aktivnostima.

Budući da pojedine knjižnice na svojim mrežnim stranicama ne navode aktivnosti vezane uz poticanje čitanja ili obavijesti o takvim aktivnostima, a neke navode tek nekoliko njih, situacija bi se svakako trebala popraviti jer je čitanje i poticanje čitanja posebno važno u osnovnoj školi.

Osnovnoškolske knjižnice svakako trebaju osuvremeniti svoje mrežne stranice i ponuditi što više aktivnosti poticanja čitanja te iskoristiti mogućnosti koje pruža nova tehnologija.

Literatura

1. Hebrang Grgić, I. Uloga školske knjižnice u poticanju čitanja. // 14. proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske : zbornik radova / uredništvo Biserka Šušić ... [et.al.]. Rijeka : Ministarstvo prosvjete i sporta RH : Zavod za unapređenje školstva : Prva sušačka hrvatska gimnazija u Rijeci, 2003. Str. 127-132.
2. IFLA-ine smjernice za školske knjižnice / uredile Barbara Schultz-Jones i Dianne Oberg. 2. prerađeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2016.
3. Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Lovrinčević, J. Školska knjižnica - korak dalje. Zagreb : Filozofski fakultet, Odsjek za informacijske znanosti, Zavod za informacijske studije : Altagama, 2004.
4. Kovačević, D.; Lovrinčević, J. Mjerila kvalitete rada u hrvatskom školskom knjižničarstvu. Osijek : Odjel za kulturologiju Sveučilišta J. J. Strossmayera, 2014.
5. Leksikografski zavod Miroslava Krleže : Čitanje. URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=134298> (13.07.2017.)
6. Lovrinčević, J.; Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Banek Zorica, M. Znanjem do znanja : prilog metodici rada školskog knjižničara. Zagreb : Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2005.
7. PISA Croatia Hrvatska : čitalačka pismenost : Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje i obrazovanje – PISA, 2016. URL: <http://pisa.hr/%C5%A1to-je-pisa/%C4%8Ditala%C4%8Dka-pismenost/> (03.08.2017.)
8. Radičević, V.; Biglbauer, S. Poticanje čitalačke pismenosti kao dio knjižnično-informacijskog obrazovanja. // 23. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske : zbornik radova / urednik Miroslav Mićanović. Osijek : Agencija za odgoj i obrazovanje, 2011. Str. 33-42.
9. Standard za školske knjižnice (NN 034/2000).
10. Stričević, I. Uloga školske knjižnice u promicanju prava djeteta. // Mi poznajemo i živimo svoja prava : priručnik za odgoj i obrazovanje o pravima djeteta u osnovnoj školi / priredile Dubravka Maleš i Ivanka Stričević. 2. izd. Zagreb : Školska knjiga, 2003. Str. 36-39.
11. The plurality of literacy and its implications for policies and programmes : position paper. Paris : UNESCO, 2004.
12. Zovko, M. Važnost čitanja. // 23. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske : zbornik radova / urednik Miroslav Mićanović. Osijek : Agencija za odgoj i obrazovanje, 2011. Str. 27-31.

Prilog 1: Popis mrežnih stranica osnovnoškolskih knjižnica

- 1.Osnovna škola Ivana Gundulića. WEB: www.os-igundulica-zg.skole.hr
- 2.Osnovna škola Izidora Kršnjavoga. WEB: www.os-ikrsnjavi-zg.skole.hr
- 3.Osnovna škola Josipa Jurja Strossmayera. WEB: www.os-jjstrossmayera-zg.skole.hr
- 4.Osnovna škola Petra Zrinskoga. WEB: <http://os-pzrinskog-zg.skole.hr>
- 5.Osnovna škola dr. Ivana Merza. WEB: www.os-imerz-zg.skole.hr
- 6.Osnovna škola Silvija Strahimira Kranjčevića. WEB: www.os-sskranjcevic-zg.skole.hr
- 7.Osnovna škola Matka Laginje. WEB: <http://os-mlaginje-zg.skole.hr>
- 8.Osnovna škola Jabukovac. WEB: <http://os-jabukovac-zg.skole.hr>
- 9.Osnovna škola Miroslava Krleže. WEB: www.os-mkrleze-zg.skole.hr
- 10.Osnovna škola Pantovčak. WEB: www.os-pantovcak-zg.skole.hr
- 11.Osnovna škola Ksavera Šandora Gjalskoga. WEB: os-ksdjalskog-zg.skole.hr
- 12.Osnovna škola Ivana Gorana Kovačića. WEB: <http://os-igkovacic-zg.skole.hr>
- 13.Osnovna škola Cvjetno naselje. WEB: www.os-cvjetno-naselje-zg.skole.hr
- 14.Osnovna škola Jure Kaštelana. WEB: www.os-jure-kastelana.hr
- 15.Osnovna škola Grigora Viteza. WEB: <http://os-gviteza-zg.skole.hr/vijesti>
- 16.Osnovna škola Tina Ujevića. WEB: <http://www.os-tujevica-zg.skole.hr>
- 17.Osnovna škola Rapska. WEB: www.os-rapska.hr
- 18.Osnovna škola Marina Držića. WEB: <http://www.os-mdrzica-zg.skole.hr>
- 19.Osnovna škola Davorina Trstenjaka. WEB: www.os-dtrstenjaka-zg.skole.hr
- 20.Osnovna škola Trnjanska. WEB: <http://www.os-trnjanska-zg.skole.hr>
- 21.Osnovna škola Antuna Gustava Matoša. WEB: www.osagm.hr
- 22.Osnovna škola Augusta Harambašića. WEB: <http://www.os-aharambasica-zg.skole.hr>
- 23.Osnovna škola Ivana Filipovića. WEB: www.os-ifilipovica-zg.skole.hr
- 24.Osnovna škola Jordanovac. WEB: www.os-jordanovac-zg.skole.hr
- 25.Osnovna škola Bukovac. WEB: www.os-bukovac-zg.skole.hr
- 26.Osnovna škola Vladimira Nazora. WEB: www.os-vnazora-zg.skole.hr
- 27.Osnovna škola Remete. WEB: www.os-remete-zg.skole.hr
- 28.Osnovna škola Augusta Cesarca. WEB: www.os-acesarca-zg.skole.hr
- 29.Osnovna škola Dobriše Cesarića. WEB: www.os-dcesarica.hr
- 30.Osnovna škola Žitnjak. WEB: www.os-zitnjak.skole.hr
- 31.Osnovna škola Vukomerec. WEB: www.os-vukomerec-zg.skole.hr
- 32.Osnovna škola Frana Krste Frankopana. WEB: www.osfkf.hr
- 33.Osnovna škola Lovre pl. Matačića. WEB: www.os-lmatacica-zg.skole.hr
- 34.Osnovna škola Petra Preradovića. WEB: www.os-ppreradovica-zg.skole.hr
- 35.Osnovna škola dr. Vinka Žganca. WEB: www.os-vzganca-zg.skole.hr
- 36.Osnovna škola Dragutina Kušlana. WEB: www.os-dkuslana-zg.skole.hr
- 37.Osnovna škola Borovje. WEB: www.os-borovje-zg.skole.hr

- 38.Osnovna škola Otok. WEB: <http://www.os-otok.com>
- 39.Osnovna škola Gustava Krkleca. WEB: os-gkrkleca-zg.skole.hr
- 40.Osnovna škola Ive Andrića. WEB: <http://os-iandrica-zg.skole.hr>
- 41.I. osnovna škola Dugave. WEB: <http://os-dugave.hr>
- 42.Osnovna škola Frana Galovića. WEB: www.os-fgalovica-zg.skole.hr
- 43.Osnovna škola Zapruđe. WEB: <http://os-zaprudje-zg.skole.hr>
- 44.Osnovna škola Mladost. WEB: www.os-mladost-zg.skole.hr
- 45.Osnovna škola Savski Gaj. WEB: www.os-savski-gaj-zg.skole.hr
- 46.Osnovna škola braće Radića. WEB: <http://os-brace-radic-zg.skole.hr>
- 47.Osnovna škola Lučko. WEB: <http://os-lucko.skole.hr>
- 48.Osnovna škola Trnsko. WEB: www.os-trnsko-zg.skole.hr
- 49.Osnovna škola Sveta Klara. WEB: <http://os-sveta-klara.skole.hr>
- 50.Osnovna škola Većeslava Holjevca. WEB: www.os-vholjevca-zg.skole.hr
- 51.Osnovna škola Odra. WEB: www.os-odra-zg.skole.hr
- 52.Osnovna škola Kajzerica. WEB: <http://oskajzerica.hr/home>
- 53.Osnovna škola Augusta Šenoe. WEB: www.os-asenoe-zg.skole.hr
- 54.Osnovna škola kralja Tomislava. WEB: www.os-kraljatomislava-zg.skole.hr
- 55.Osnovna škola Julija Klovića. WEB: <http://www.os-jklovica-zg.skole.hr>
- 56.Osnovna škola Rudeš. WEB: www.os-rudes-zg.skole.hr
- 57.Osnovna škola Voltino. WEB: www.os-voltino.hr
- 58.Osnovna škola Ljubljana. WEB: www.os-ljubljana-zg.skole.hr
- 59.Osnovna škola Horvati. WEB: www.os-horvati-zg.skole.hr
- 60.Osnovna škola Ivana Meštrovića. WEB: www.os-imestrovica-zg.skole.hr
- 61.Osnovna škola Alojzija Stepinca. WEB: www.os-astepinca-zg.skole.hr
- 62.Osnovna škola Bartola Kašića. WEB: www.os-bartola-kasica-zg.skole.hr
- 63.Osnovna škola Josipa Račića. WEB: www.os-j-racica.hr
- 64.Osnovna škola Prečko. WEB: www.os-precko-zg.skole.hr
- 65.Osnovna škola Matije Gupca. WEB: www.os-mgubec.hr
- 66.Osnovna škola Nikole Tesle. WEB: www.os-ntesle-zg.skole.hr
- 67.Osnovna škola Vrbani. WEB: www.os-vrbani-zg.skole.hr
- 68.Osnovna škola Kustošija. WEB: www.os-kustosija-zg.skole.hr
- 69.Osnovna škola Ivana Cankara. WEB: www.os-icankara.hr
- 70.Osnovna škola Medvedgrad. WEB: www.os-medvedgrad-zg.skole.hr
- 71.Osnovna škola Pavleka Miškine. WEB: www.os-pmiskine-zg.skole.hr
- 72.Osnovna škola Antuna Mihanovića. WEB: <http://os-amihanovica-zg.skole.hr>
- 73.Osnovna škola Žuti brijeg. WEB: www.os-zutibrijeg-zg.skole.hr
- 74.Osnovna škola dr. Ante Starčevića. WEB: <http://www.os-astarcevic-zg.skole.hr>
- 75.Osnovna škola Granešina. WEB: <http://www.os-granesina-zg.skole.hr>
- 76.Osnovna škola Mate Lovraka. WEB: <http://os-mlovraka-zg.skole.hr>
- 77.Osnovna škola Čučerje. WEB: <http://os-cucerje-zg.skole.hr>

- 78.Osnovna škola Vjenceslava Novaka. WEB: <http://os-vnovaka-zg.skole.hr/>
- 79.Osnovna škola Antuna Branka Šimića. WEB: <http://os-absimic-zg.skole.hr>
- 80.Osnovna škola Retkovec. WEB: <http://os-retkovec-zg.skole.hr/>
- 81.Osnovna škola Ivana Mažuranića. WEB: www.os-imazuranica-zg.skole.hr
- 82.Osnovna škola Marije Jurić Zagorke. WEB: www.os-mjzagorke-zg.skole.hr
- 83.Osnovna škola Otona Ivekovića. WEB: www.os-oivekovica-zg.skole.hr
- 84.Osnovna škola Ante Kovačića. WEB: www.os-akovacica-zg.skole.hr
- 85.Osnovna škola Malešnica. WEB: www.os-malesnica-zg.skole.hr
- 86.Osnovna škola Tituša Brezovačkog. WEB: www.os-tbrezovackog-zg.skole.hr
- 87.Osnovna škola Špansko Oranice. WEB: <http://www.os-spansko-oranice-zg.skole.hr>
- 88.Osnovna škola Dragutina Tadijanovića. WEB: www.os-dtadijanovica-zg.skole.hr
- 89.Osnovna škola bana Josipa Jelačića. WEB: www.os-bana-jjelacica-zg.skole.hr
- 90.Osnovna škola Gornje Vrapče. WEB: <http://os-gornjevrpce-zg.skole.hr>
- 91.Osnovna škola grofa Janka Draškovića. WEB: www.os-grofa-jdraskovica-zg.skole.hr
- 92.Osnovna škola Stenjevec. WEB: www.os-stenjevec-zg.skole.hr
- 93.Osnovna škola Dragutina Domjanića. WEB: www.os-ddomjanica-zg.skole.hr
- 94.Osnovna škola Šestine. WEB: www.os-sestine-zg.skole.hr
- 95.Osnovna škola Markuševac. WEB: www.os-markusevec-zg.skole.hr
- 96.Osnovna škola Gračani. WEB: <http://os-gracani-zg.skole.hr>
- 97.Osnovna škola Sesvete. WEB: www.os-sesvete-zg.skole.hr
- 98.Osnovna škola Luka. WEB: www.os-luka-sesvete.skole.hr
- 99.Osnovna škola Sesvetska Sopnica. WEB: www.os-sesvetska-sopnica.skole.hr
- 100.Osnovna škola Sesvetska Sela. WEB: <http://os-sesvetska-sela-zg.skole.hr>
- 101.Osnovna škola Sesvetski Kraljevec. WEB: www.os-sesvetski-kraljevec.skole.hr
- 102.Osnovna škola Vugrovec – Kašina. WEB: www.os-vugrovec-kasina.skole.hr
- 103.Osnovna škola Ivana Grandje. WEB: <http://www.os-igrandje-soblinec.skole.hr/>
104. Osnovna škola Brestje. WEB: <http://os-brestje-zg.skole.hr>
- 105.Osnovna škola Jelkovec. WEB: <http://os-jelkovec.skole.hr>
- 106.Osnovna škola Iver. WEB: <http://www.os-iver.skole.hr/>
- 107.Osnovna škola Brezovica. WEB: <http://os-brezovica.skole.hr>
- 108.Osnovna škola Stjepana Bencekovića. WEB: <http://os-sbencekovica-horvati.skole.hr>
109. Dječji dom „A.G. Matoš“. WEB: <http://domzadjecu.hr/wp>

POTICANJE ČITANJA IZVANNASTAVNIM AKTIVNOSTIMA U OSNOVNOŠKOLSKIM KNJIŽNICAMA ŽUPANIJE GRAD ZAGREB

Sažetak

Čitanje je aktivnost koja je potrebna u svim sferama čovjekova života, pomaže u strukturiranju misli, izgradnji identiteta mladih osoba te usmjeravanja ka kvalitetnijem obrazovanju. Upravo je jedna od temeljnih uloga knjižničarstva poticanje pismenosti i čitanja. Ovaj rad podijeljen je u dva dijela. Prvi dio rada govori o važnosti poticanja čitanja u knjižnicama osnovnih škola, a drugi dio obuhvaća istraživanje izvannastavnih aktivnosti osnovnoškolskih knjižnica županije Grad Zagreb.

Ključne riječi: osnovnoškolske knjižnice, čitanje, izvannastavne aktivnosti, Grad Zagreb

READING ENCOURAGEMENT BY EXTRACURRICULAR ACTIVITIES IN PRIMARY SCHOOL LIBRARIES IN THE CITY OF ZAGREB

Abstract

Reading is a necessary activity that is present in all spheres of human life, it helps in structuring thoughts, building young peoples' identities and it steers them towards a better education. One of the fundamental roles of librarianship is to encourage literacy and reading. This paper consists of two parts. The first part discusses the importance of reading encouragement in primary school libraries and the second part covers the study of extracurricular activities in primary school libraries in the City of Zagreb.

Key words: primary school libraries, reading, extracurricular activities, City of Zagreb